

Pelegrins

"Avancen un a un, separats, fan la reverència a la creu, s'agenollen i besen el terra gairebé estirats del tot, ja és de nit i només hi ha la llum dels ciris i el destorb d'algun flaix, és molt difícil d'explicar la sensació d'estar davant d'una veritat molt antiga."

Enguany he anat a Sant Joan de Penya-golosa a esperar els pelegrins. Un parell d'hores abans els havíem acompanyat mentre berenaven passat el poble de Xodos, prop del molí. El molí és al fons d'un torrent eixut des d'on pugen abruptament carrasques, pins i algun roure valencià que ara comença a traure fulla tendra, i a la bassa des d'on l'aigua baixava per moure les moles enguany canten poques granotes perquè ha plogut poc. Els pelegrins seuen damunt l'herba d'un marge, arrecerats de l'aire, i mengen silenciosament ous durs i algun altre aliment ritual, beuen aigua i fumen un cigarret. Els qui mirem com berenen els pelegrins també callem o parlem només en veu molt baixa. Miren amunt, al camí que puja per la falda del Marinet cap al Pla de la Creu, i deuen pensar que els queda encara un tros ben aspre, però que després tot és baixada i faltarà poc per arribar. Descansen, i després el majoral s'alça amb el bastó i comença el moviment de cavalleries, van pujant pel camí esquerp i la corrua s'estira i serpenteja muntanya amunt entre els arbres i les mates. Llavors s'aixequen també el capellà, els escolans cantors amb roquet i creu alçada, i els pelegrins mateixos. Es posen en marxa lentament, s'estira la fila, i se sent en el silenci de la vesprada, allà al fons de la muntanya, la veu dels cantors, "*Suscipe Domine deprecationem nostram*", em sembla que diuen, cada paraula per separat i molt allargassada, en un llatí molt antic i rural, ressona entre les roques, es contesten de cap a cap de la comitiva. Fa molts anys vaig prendre algunes notes sobre el pelegrinatge i els detalls del ritual, com es preparen, què fan i què mengen, què tenen prohibit, què han de complir, el vot, l'antiguitat i el sentit de tot plegat. No sé on les tinc amagades, aquelles notes, ni tampoc he trobat papers que tenia amb la música i el text de l'antiquíssim cant. Ara, de l'aspra i profunda melodia puc extraure només, o endevinar, algunes paraules: el llatí de muntanya, transmès de boca en boca durant moltes generacions, no té massa garanties de fidelitat gramatical. Potser per això és més profund i més impressionant encara.

Prop de les nou, quan ja es fa fosc, arriben al santuari de Sant Joan. Enguany havia caigut uns dies abans una nevada de primavera i feia fred, quedaven clapes blanques pel bosc, i l'herba i la terra estaven toves i humides. Èrem, a esperar els pelegrins, algun centenar de persones respectuoses, i massa cà-

meres amb flaix. Van arribar al peiró del santuari els tretze homes que havien eixit dotze hores abans de les Useres (l'endemà hi tornen, pel mateix camí), amb el barret negre moll i amb el bastó, amb túnica, esclavina i un gran rosari al coll, amb barba obligada de molt mesos, suats, cansats, però sobretot profundament seriosos. No miren la gent, no es miren entre ells, no han de parlar, representen el Nostre Senyor i els seus apòstols, representen el poble de les Useres que fa segles que dóna compliment a un vot, i sobretot saben que representen una cosa molt important i molt antiga. Seuen als graons del peiró, fumen un cigarret, beuen aigua d'un càntir de Traiguera, es descalcen i esperen que siga més fosc. Llavors, des del santuari el capellà revestit i els cantors els criden amb una polifonia elemental, uns altres cantors contesten des del peiró, i van baixant l'escala fins l'espelma de Sant Joan. "*Omnnes sancti et sanctae Dei, intercedite pro nobis*", puc entendre. Deuen demanar, fa segles, perdó pels pecats, remei a la pesta i a les malalties, aigua per la sequera, salut per les ànimes i salvació pels difunts. Misericòrdia.

Però, sobretot, compleixen un vot. Avancen un a un, separats, fan la reverència a la creu, s'agenollen i besen el terra gairebé estirats del tot, ja és de nit i només hi ha la llum dels ciris i el destorb d'algun flaix, és molt difícil d'explicar la sensació d'estar davant d'una veritat molt antiga. Van entrant molt a poc a poc a l'església, tot és molt lent, fet de moviments mesurats i amb una calma de coses eternes, tot dura i té el seu espai de temps. Els cantors van repetint les estrofes bellíssimes que demanen perdó i l'ajut del cel, i aquelles veus i aquella melodia, en el silenci ja nocturn de la muntanya, mentre van passant un a un els pelegrins amb el ciri encès i besen la terra, és una cosa tan real, tan plena de veritat, tan plena de sentit com no en coneix cap altra. Algú ha de dir que tot això són purs residus arcaics en aquesta societat urbana, i què fa un intel·lectual urbà, pasta de llibre i de cultura cosmopolita, ocupant-se d'aquestes litúrgies rurals i primitives. Un intel·lectual urbà no hi fa res, ni encara que haja viscut molts anys immers en l'etnologia. Simplement mira amb molt de respecte els pelegrins barbuts, escolta els cantors, obre tots els porus de l'ànima i es deixa penetrar per una forma d'experiència humana miraculosament preservada pels segles. No és poca cosa, no.

Joan F. Mira